

Joanna Starikiewicz*

BANK SPÓŁDZIELCZY JAKO PODMIOT EKONOMII SPOŁECZNEJ NA PRZYKŁADZIE BANKU SPÓŁDZIELCZEGO W KORONOWIE

Abstrakt: Celem artykułu jest analiza porównawcza zasad i specyfiki działalności banku spółdzielczego oraz cech przedsiębiorstwa społecznego. Scharakteryzowano w nim podmioty ekonomii społecznej, wskazano na cechy ekonomiczne i społeczne działalności przedsiębiorstwa społecznego, przedstawiono specyfikę spółdzielczości kredytowej. Na koniec scharakteryzowano działalność Banku Spółdzielczego w Koronowie oraz oceniono go według kryteriów przedsiębiorstwa społecznego. Syntetyczna charakterystyka i analiza wykazały, że aktualnie Bank Spółdzielczy w Koronowie spełnia tylko niektóre z cech przedsiębiorstwa społecznego. I mimo, że zasady spółdzielcze bardzo dobrze odzwierciedlają cechy przedsiębiorstwa społecznego, to odchodzenie banku od tradycyjnej misji – często na skutek przepisów zewnętrznych - oddała go od cech przedsiębiorstwa społecznego

1. Wprowadzenie

W ostatnich latach coraz większym zainteresowaniem w Polsce cieszy się propagowana przez Unię Europejską koncepcja ekonomii społecznej¹. Ekonomia społeczna to sposób gospodarowania, który łączy cele społeczne i ekonomiczne. Jest ona nie tylko formą organizacji życia gospodarczego, ale również obejmuje instytucje, wartości, sposoby postępowania i myślenia². W ramach ekonomii społecznej funkcjonują przedsiębiorstwa społeczne, które identyfikowane są przez formy prawne oraz przez zasady i sposób prowadzenia działalności. Za jeden z filarów gospodarki społecznej uważana jest spółdzielczość, a spółdzielnia jako forma prowadzenia działalności gospodarczej dobrze wpisuje się w koncepcję przedsiębiorstwa społecznego. W wielu krajach europejskich jest klasyfikowana jako podmiot ekonomii społecznej. Od spółdzielni oczekuje się wsparcia w zakresie realizacji zadań mających na celu

¹*Magister, Wydział Finansów i Zarządzania, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu.

²Pojęcie „ekonomii społecznej” po raz pierwszy pojawiło się we Francji na początku XIX wieku. Termin ten był odnoszony do podmiotów prowadzących działalność, które za swój główny cel stawiały nie tylko maksymalizację zysku, ale również realizację określonych celów społecznych. Ekonomia społeczna była wówczas wyrazem krytyki wobec klasycznej ekonomii politycznej oraz konkurencji (upatrywano w tym przyczynin biedy i wyzysku robotników). Jej kluczowym elementem stała się asocjacja pracy, założono, że zrzeszenia pracy będą pomocne przy usuwaniu podziałów klasowych i nadużyć konkurencji. Szopa B., *Teorie ekonomiczne a ekonomia społeczna*. W: Wokół ekonomii społecznej, Frączka M., Hausner J., Mazur S., Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie, 2012, s. 13.

²Wygnański K., O ekonomii społecznej- podstawowe pojęcia, instytucje i kompetencje, Szczecin: Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, 2009, s.9.

ochronę interesów najsłabszych, czy przeciwdziałania negatywnym w sensie ekonomicznym, społecznym i ekologicznym zjawiskom o zasięgu głównie lokalnym. Istotny udział w tym mogą mieć banki spółdzielcze, które od strony własnościowej są spółdzielnią, a od funkcjonalnej – bankiem. W Polsce oficjalny status podmiotów ekonomii społecznej mają tylko spółdzielnie socjalne, chociaż miano to przypisuje się także spółdzielniom inwalidów i niewidomych oraz spółdzielniom pracy. Jednak bardzo rzadko wskazuje się na banki spółdzielcze jako podmioty ekonomii społecznej, które np. we Włoszech są zaliczane do tej grupy podmiotów. A bankowość spółdzielcza w Polsce ma ponad 160-letnią tradycję i doświadczenie w obsłudze finansowej społeczności lokalnych, jak i tworzeniu więzi społecznych i samopomocowych.

Celem artykułu jest analiza porównawcza zasad i specyfiki działalności banku spółdzielczego oraz cech przedsiębiorstwa społecznego. Na przykładzie działalności Banku Spółdzielczego w Koronowie dokonano oceny spółdzielni kredytowej pod kątem spełniania cech podmiotu ekonomii społecznej – warunkujących zaliczenie banku spółdzielczego do grupy przedsiębiorstw społecznych.

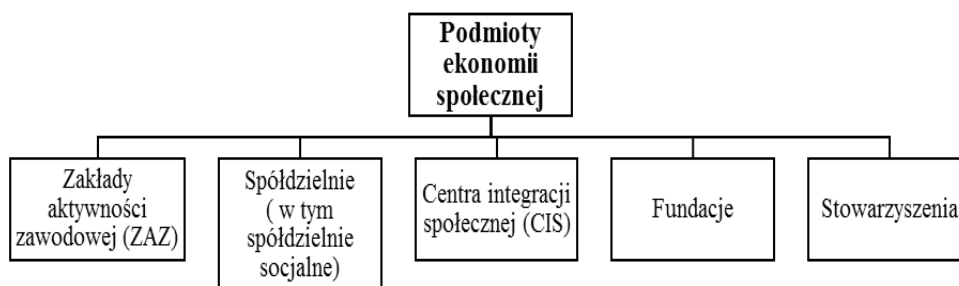
2. Podmioty ekonomii społecznej

Ekonomia społeczna jest rozumiana jako nauka opisująca i analizująca stosunki wewnętrzne i zewnętrzne gospodarki społecznej, jak i rządzące nią zasady i prawa. Często określa się ją jako ruch społeczny odzwierciedlający dążenia ludzi do zwiększenia spójności społecznej - w głównej mierze ograniczania ubóstwa wynikającego z nierówności społecznych³. Gospodarka społeczna to działalność ekonomiczna, w której zakłada się osiągnięcie zysków w sensie społecznym, a nie czysto ekonomicznym⁴. Działalność ta prowadzona jest przez różnego rodzaju podmioty określane podmiotami ekonomii społecznej czy przedsiębiorstwami społecznymi (Rysunek 1). Są one identyfikowane albo przez formy prawne albo cechy dotyczące zasad i sposobu prowadzenia działalności⁵.

³ Kulińska-Sadłocha E., Szambelańczyk J., *Lokalne instytucje kredytowe w koncepcji zrównoważonego rozwoju Polski w: Sektor finansowy. Stymulatory i zagrożenia rozwoju*, Pietraszkiewicz K., (red.), Warszawa: PTE, 2015, s. 240-266.

⁴ Sanetra-Pólgrabi S., *Instytucje ekonomii społecznej w warunkach kryzysu gospodarczego*, Kraków: *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 2013, nr 9, s.124.

⁵ W Europie Zachodniej wyróżnia się dwa podstawowe typy przedsiębiorstw społecznych: zorientowane na tworzenie miejsc pracy i integrację oraz spółki użyteczności publicznej, które zorientowane są na dostarczanie specyficznych usług społecznych. W ramach tych rodzajów przedsiębiorczości społecznej pojawiają się różne formy organizacyjne przystosowane do wypełniania różnych zadań. Rodzaje ww. przedsiębiorstw różnią się nie tylko odmiennymi funkcjami, ale także sposobem funkcjonowania. Przedsiębiorstwa społeczne integracji zawodowej w znacznie bardziej ograniczonym stopniu mogą stosować demokratyczne zarządzanie, co wynika przede wszystkim z cech osób, które zatrudniają.

Rysunek 1: Podmioty ekonomii społecznej w Polsce.

Opracowanie własne na podstawie: Grzybowska A., Ruszewski J., *Ekonomia społeczna w teorii i praktyce*, Suwałki: Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT, 2010, s.29-30.

W Polsce do podmiotów ekonomii społecznej zalicza się:

- zakłady aktywności zawodowej - są organizacyjnie i finansowo wydzieloną jednostką, która nie jest samodzielną formą prawną; tworzy się je w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także w celu przygotowania ich do życia w otwartym środowisku; ZAZ może prowadzić działalność gospodarczą⁶,
- spółdzielnie - jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które prowadzi wspólną działalność gospodarczą w interesie swoich członków⁷; przedmiotem działalności spółdzielni jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o pracę członków wykonywaną osobiście; mogą prowadzić działalność społeczną, oświatowo- kulturalną na rzecz swoich członków, jak i środowiska lokalnego⁸,
- centra integracji społecznej - to jednostki organizacyjne utworzone przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe, realizujące reintegrację zawodową i społeczną poprzez prowadzenie programów edukacyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, obejmujących m.in. przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych, nabywanie umiejętności zawodowych oraz nabywanie innych umiejętności niezbędnych do codziennego życia⁹,

---

⁶ Krzyszkowski J., *Diagnoza sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie łódzkim*. Łódź: Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, 2011, [online] [dostęp: 16 października 2015], Dostępny w World Wide Web: <http://www.rcpslodz.pl/admin/zdjecia/file/2014/2014-01-29-ZPS/Diagnoza%20sytuacji%20sektora%20ekonomii%20spo%C5%82ecznej.pdf>, s.6.

⁷ Art.1 § 1 i §2 ustawy z dnia 16 września 1982r. *Prawo spółdzielcze*. Dz.U. 2016 nr 0 poz. 2.

⁸ Art. 1 i 2 *Ustawy z dnia 27 kwietnia 2006r. o spółdzielniach socjalnych*. Dz. U. 2006r. nr 94, poz. 651.

⁹ Koral J., *Centra Integracji Społecznej*, tom 2, *Podmioty ekonomii społecznej*, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, 2008, s.3-4.

- fundacje - organizacje powoływane dla realizacji celów społecznie lub gospodarczo użytecznych; fundowane są przez osobę fundatora, którym może być osoba fizyczna, a także osoba prawna; mogą prowadzić działalność gospodarczą służącą realizacji ich celów, przy czym środki uzyskane z działalności gospodarczej powinny być przeznaczone na działalność statutową¹⁰,
- stowarzyszenia - to dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenia w celach niezarobkowych, opierające swoją działalność na pracy społecznej członków; mogą prowadzić działalność gospodarczą według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach z zastrzeżeniem, że dochód z tej działalności będzie przeznaczony na cele statutowe, nie będzie przeznaczony do podziału między jego członków¹¹.

Przedsiębiorstwa społeczne, funkcjonując w środowiskach lokalnych, są ważnymi dostawcami usług i produktów, którymi nie jest zainteresowany sektor komercyjny. Mogą prowadzić działalność usługową, handlową, a także produkcyjną. Usługi świadczone przez przedsiębiorstwa społeczne mogą mieć bardzo różny charakter¹², ale dwie ich grupy są szczególnie ważne dla przedsiębiorczości społecznej – usługi społeczne w zakresie edukacji, ochrony zdrowia, opieki oraz usługi techniczne dotyczące utrzymania mienia publicznego w odpowiednim stanie¹³. Działalność handlowa może dotyczyć zarówno dóbr wytwarzanych przez same przedsiębiorstwa społeczne, jak i pośrednictwa w sprzedaży dóbr wytworzonych przez innych, (np. w ramach tzw. sprawiedliwego handlu) lub też towarów uzyskanych z różnego rodzaju darowizn krajowych lub zagranicznych¹⁴. Natomiast działalność produkcyjna opiera się na pracy osób mających kłopoty z samodzielnym odnalezieniem się na rynku pracy i dotyczy produkcji niekoniecznie technologicznie zaawansowanej, np. produkcja mebli, szycie i naprawa odzieży oraz produkcja rękodzieła. Szczególną grupę stanowi także produkcja żywności, głównie specyficznej np. produktów regionalnych albo produkcji żywności ekologicznej, organicznej.

Działalność podmiotów ekonomii społecznej jest znacząca i uzupełniająca w stosunku do tradycyjnych podmiotów gospodarczych¹⁵. Odgrywają one

¹⁰ Art. 1 i 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach. Dz. U. 2016 poz.40.

¹¹ Art. 1-3 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach. Dz. U. 2015 poz. 1393.

¹² Przedsiębiorstwa społeczne mogą również oferować swoje usługi na otwartym rynku, wśród tego rodzaju usług wymienić można: usługi budowlano-remontowe, ślusarskie, stolarskie, rękodzieła artystycznego, krawieckie, pralnicze, turystyczne, hotelarskie, gastronomiczne, informacyjne, a także usługi w zakresie sprzątnięcia, czy ochrony mienia.

¹³ Wygnański K., *O ekonomii społecznej- podstawowe pojęcia, instytucje i kompetencje*, Szczecin: Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, 2009, s.15-17.

¹⁴ Frączak P., Wygnański J., *Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacja dla rozwoju*, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, 2008, s.25.

¹⁵ Hausner J., *Zarządzanie podmiotami ekonomii społecznej*, Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie 2013, s.9; Miżejewski C., *Polityka społeczna wobec sektora ekonomii społecznej*, [online] [dostęp: 10 października 2015], Dostępny w World Wide Web: [http://www.klon.org.pl/files/kuj-pom.ngo.pl/public/SES/bibliote-](http://www.klon.org.pl/files/kuj-pom.ngo.pl/public/SES/bibliote-4)

dużą rolę w stosunku do zadań sektora publicznego. Dotychczasowe działania pokazują, że w zakresie rozwoju lokalnego i rozwiązywania problemów mogą one szczególnie wspomóc: aktywizację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych, starszych i wykluczonych, pozyskiwanie środków zewnętrznych, przeciwdziałanie ucieczce młodych, oddłużanie mieszkań komunalnych i spółdzielczych, przeciwdziałanie uzależnieniu od pomocy społecznej, niezaradności życiowej¹⁶. Podmioty ekonomii społecznej odgrywają ważną rolę w zakresie rozwijania i promowania lokalnych produktów często niszowych, tradycyjnych lub związanych ze specyfiką regionu.

3. Cechy przedsiębiorstwa społecznego

Przedsiębiorstwa społeczne muszą funkcjonować w sposób ekonomicznie efektywny, skuteczny w zakresie osiągania celów i organizacyjnie sprawny. Innymi słowy powinny wykazywać swoją użyteczność społeczną. Realizują bowiem zadania o charakterze społecznym, zaś źródłem ich finansowania – oprócz środków prywatnych - są również budżety instytucji publicznych¹⁷.

Działalność gospodarczą podmiotu ekonomii społecznej charakteryzują zarówno cechy ekonomiczne, jak i społeczne. Do charakterystycznych cech ekonomicznych – uwzględnianych również przez EMES¹⁸ - zalicza się:

- prowadzenie działalności w sposób względnie ciągły i regularny (działalność produkcyjna lub/i usługowa stanowi zatem rację bytu – lub jedną z podstawowych racji bytu),
- stosowanie instrumentów ekonomicznych i ponoszenie ryzyka ekonomicznego (twórcy przedsiębiorstwa społecznego ponoszą w całości lub w części ryzyko, które jest z nim nieodłącznie związane; ich płynność finansowa zależy od wysiłków dokonywanych przez ich członków i pracowników w celu zapewnienia przedsiębiorstwu wystarczających zasobów),
- niezależność w stosunku do instytucji publicznych (przedsiębiorstwa społeczne zostały utworzone przez grupę osób na podstawie ich własnego projektu i są one przez te osoby kontrolowane; przed-

---

[ka/autorskieMizejewskiPolitykaSpoleczna.pdf](#) , s.6.

¹⁶ Sanetra-Półgrabi S., *Instytucje ekonomii społecznej w warunkach kryzysu gospodarczego* Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2015, s.126-127.

¹⁷ Szopa B., *Teorie ekonomiczne a ekonomia społeczna. w: Wokół ekonomii społecznej*, Frączka M., Hausner J., Mazur S., Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie, 2012, s.11.

¹⁸ EMES – European Research Network (Europejska Sieć Badawcza) to organizacja zajmująca się trzecim sektorem - ekonomią społeczną i przedsiębiorczością społeczną. EMES m.in. podaje kryteria, które warunkują przedsiębiorczość społeczną (nie wszystkie czynniki muszą jednak zachodzić, aby można było mówić o przedsiębiorstwie społecznym). <http://emes.net/focus-areas/> [dostęp: 20 maja 2016],

siębiorstwa te nie są kierowane ani bezpośrednio, ani pośrednio przez instytucje publiczne czy inne organizacje),

- istnienie płatnego personelu (podobnie jak tradycyjne organizacje non-profit, przedsiębiorstwa społeczne mogą korzystać z zasobów pieniężnych lub niepieniężnych, z pracowników odpłatnych i z wolontariuszy; jednak działalność przedsiębiorstwa społecznego wymaga minimalnego poziomu zatrudnienia za wynagrodzeniem).

Przedsiębiorstwo społeczne przywiązuje dużą wagę do swej autonomii i gotowości do przyjmowania ryzyka związanego z prowadzoną w sposób ciągły działalnością społeczno-ekonomiczną. Generuje ono dodatkową podaż dóbr i usług, oraz dodatkowy popyt rynkowy po stronie osób w nim zatrudnionych, który w innym przypadku nie wystąpiłby. Jego zadaniem nie jest wyłącznie wytwarzanie określonych dóbr i usług, ale także mobilizacja kapitału społecznego i poszerzanie rynku przez włączanie do uczestnictwa w nim osób dotychczas wykluczonych¹⁹. Działalność przedsiębiorstwa społecznego charakteryzuje się takimi cechami społecznymi, jak²⁰:

- orientacja na społecznie użyteczny cel (jednym z podstawowych celów przedsiębiorstw społecznych jest służenie wspólnocie lub specyficznej grupie osób oraz wola promowania znaczenia odpowiedzialności społecznej na poziomie lokalnym),
- obywatelski charakter inicjatywy (przedsiębiorstwa społeczne wywodzą się ze zbiorowej dynamiki, w którą zaangażowane są osoby należące do danej wspólnoty lub grupy dzielącej tę samą wyraźnie określoną potrzebę lub cel; wymiar ten jest podtrzymywany w perspektywie czasowej),
- demokratyczny styl kierowania (zasada „jeden członek – jeden głos”, prawa głosu w ramach zgromadzenia nie są podzielone w zależności od ewentualnego udziału w kapitale; ponadto, nawet jeśli właściciele kapitału społecznego są istotni, moc podejmowania decyzji na ogół dzielona jest przez nich z innymi),
- wspólnotowy charakter aktywności (sprawowanie władzy decyzyjnej przez poszczególne strony uczestniczące w projekcie oraz zarządzanie oparte na uczestnictwie; w wielu przypadkach jednym z celów przedsiębiorstwa społecznego jest promowanie demokracji na poziomie lokalnym poprzez działalność ekonomiczną),
- ograniczona repartycja osiągniętych zysków (przedsiębiorstwa społeczne mogą być organizacjami, których cechą charakterystyczną jest absolutne zobowiązanie do niedokonywania podziału zysków)

¹⁹ Pacut A., *Kontynentalny model ekonomii społecznej*, w: *Wokół ekonomii społecznej*, Frączka M., Hausner J., Mazur S., Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie, 2012, s.83.

²⁰ <http://emes.net/news/wilco-e-book-social-innovations-for-social-cohesion/> [dostęp: 20 maja 2016],

Przedsiębiorstwa społeczne jako podmioty gospodarcze powinny przynosić dochód, jednak jako podmioty działające w celach społecznych, nie powinny koncentrować się na maksymalizacji zysku dla udziałowców. Ich nadrzędnym celem powinno być maksymalizowanie korzyści społecznych np. poprzez działanie na rzecz rozwoju lokalnego²¹. Wszystkie te cechy wskazują na spółdzielnie, które odgrywają ważną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju, mają istotny wpływ na warunki życia ludności. Zasadniczym celem istnienia spółdzielni jest służenie członkom, zaś podstawową cechą działalności spółdzielczej jest w szczególności ukierunkowanie na sprawy lokalne. Spółdzielcza forma własności posiada wiele zalet, należy do nich m.in. zdolność do tworzenia stabilnych miejsc pracy, prowadzenie działalności społecznej i oświatowo-kulturalnej na rzecz swoich członków i ich środowiska. Wsparcie tego sektora jest szczególnie istotne ze względu na pozytywną rolę jaką odgrywa w zatrudnianiu grup mających trudności na otwartym rynku pracy.

4. Zasady i specyfika działalności banku spółdzielczego

Bank spółdzielczy to jednocześnie bank i spółdzielnia. Działalność banków regulowana jest przede wszystkim ustawą *Prawo bankowe*, w której zdefiniowano bank spółdzielczy jako bank będący spółdzielnią, do którego w zakresie nieuregulowanym w *ustawie o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających* i *Prawie bankowym*, mają zastosowanie przepisy ustawy *Prawo spółdzielcze*²². Status prawny spółdzielni determinuje nie tylko sposób tworzenia i organizacji banku spółdzielczego, ale też wpływa na inne aspekty jego funkcjonowania. Spółdzielnia posiada pewne stałe cechy, charakterystyczne dla niej i wyróżniające ją spośród innych działających podmiotów. Cechy te mają również wpływ na działalność banku spółdzielczego²³. Liczba założycieli spółdzielni nie może być mniejsza od dziesięciu, jeżeli założycielami są osoby fizyczne i trzech w przypadku osób prawnych²⁴. Dzięki posiadaniu majątkowi spółdzielnia może realizować przypisane jej cele. W tej organizacji element osobowy ma znaczenie zasadnicze, przejawia się to w wielu aspektach, np.²⁵:

---

²¹ Juraszek-Kopacz B., Piekut D., *Ekonomia społeczna i biznes- partnerstwo sukcesu*, Londyn: Small Business Service i Community Action Network, 2006, s.5.

²² Ofiarski Z., *Prawo bankowe*, Warszawa: Wolters Kluwer SA, Wydanie 4, 2011, s. 17 oraz Zaleska M., *Bankowość bez tajemnic*, Warszawa: Difin, 2016, s.10.

²³ Zgodnie z *Prawem spółdzielczym* spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, która w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą. Art. 1 ust. 1 *Ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze*. Dz. U. 2013, poz. 1443.

²⁴ Iwanicz-Drozdowska M., [i in.], *Bankowość zagadnienia podstawowe*, Warszawa: Poltext, 2010, s.37.

²⁵ Kwapisz-Krygel K., *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa: LexisNexis, Wydanie: 3, 2014, s. 11 oraz Leś E., (red.), *Gospodarka społeczna i przedsiębiorstwo społeczne*

- tym, że członkostwo nie jest dziedziczne,
- prawo do członkostwa nie może należeć wspólnie do dwóch lub więcej osób,
- osobistym udziale członków w walnym zgromadzeniu/zebraniu przedstawicieli,
- tym, że tylko członkowie spółdzielni mogą być członkami jej organów (za wyjątkiem zarządu banku, gdzie nie jest to wymagane).

Członkostwo w banku spółdzielczym to element odróżniający go od banków komercyjnych. Posiadana baza członków jest wyrazem „spółdzielczego ducha” instytucji. Jedna bank nie może zaoferować swoim członkom usług finansowych na korzystniejszych warunkach, a do tego niekorzystne regulacje bankowe w tym zakresie powodują, że członkostwo traci stopniowo na znaczeniu. Zaletami bycia członkiem banku spółdzielczego są jednak korzyści o charakterze społeczno-ekonomicznym, tj.²⁶:

- uczestniczenie w lokalnym życiu banku,
- zaangażowanie społeczne,
- bycie częścią podmiotu wspierającego lokalne życie, jak również pozwala uczestniczyć w wydarzeniach społecznych i akcjach charytatywnych promowanych przez bank i jego członków;
- inne motywy takie jak identyfikacja z marką banku spółdzielczego.

Organami banku spółdzielczego są zarząd banku, jego rada nadzorcza i walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli). Wielkość funduszy własnych banku musi wykazywać związek z charakterem działalności banku i zakresem jego czynności²⁷. Zgodnie z ustawą o funkcjonowaniu banków spółdzielczych - każdy bank posiadający kapitały własne równe lub wyższe od 5 mln euro niezależnie, czy działa w zrzeszeniu²⁸, czy poza nim, może prowadzić działalność na obszarze całego kraju i świadczyć pełen zakres usług bankowych (Rysunek 2).

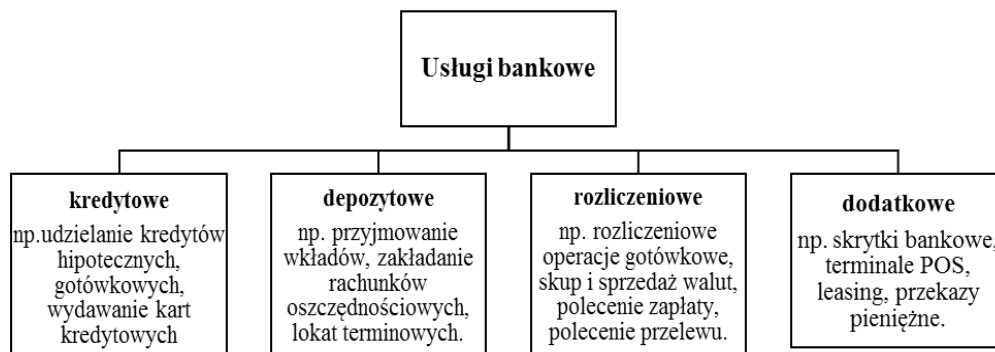
ne. Wprowadzenie do problematyki, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2008. s.152.

²⁶ Boचना A. (red.), *Ku pożytku dobra wspólnego: Historia pieniądza, finansów i bankowości spółdzielczej*, Bydgoszcz: Quixi Media, 2015, s.170-171.

²⁷ Jaworski W.L., *Bank i system bankowy* w: Jaworski W.L., Zawadzka Z. (red.), *Bankowość- Podręcznik akademicki*, Warszawa: Poltext, wyd. II, 2008, s. 10.

²⁸ Banki spółdzielcze posiadające kapitały poniżej 5 mln euro są zobowiązane do zrzeszenia się z bankiem zrzeszającym.

Rysunek 2. Rodzaje usług bankowych.

Opracowanie własne na podstawie: Iwanicz-Drozdowska M., [i in.], *Bankowość- Instytucje, operacje, zarządzanie*, Warszawa: Poltext, 2013, s.124-141.

Tradycyjnym polem zainteresowania sektora banków spółdzielczych jest rolnictwo i obszary wiejskie. Banki spółdzielcze są również naturalnym partnerem samorządów lokalnych²⁹. Udział w kredytowaniu inwestycji samorządowych, jak i obsługa budżetów samorządowych, jest również elementem strategii sektora banków spółdzielczych. Magnesem przyciągającym banki spółdzielcze do samorządów terytorialnych są nie tyle potencjalne dochody z ewentualnych transakcji kredytowych, co oczekiwane korzyści pochodzące ze sfery depozytowej związane z obsługą rachunków samorządów, a także możliwości wykorzystania lokalnych i regionalnych wpływów samorządów terytorialnych na ich społeczne i gospodarcze otoczenie - uzyskiwanie w ten sposób nowych klientów³⁰. Coraz większe znaczenie w strategii banków spółdzielczych mają również małe i średnie przedsiębiorstwa.

Misją banków spółdzielczych jest działanie na rzecz swoich członków, klientów oraz rozwoju środowiska lokalnego. Ta misja odróżnia je w znaczący sposób od banków komercyjnych, dla których naczelnym celem jest maksymalizacja zysku. Banki spółdzielcze zaspokajają potrzeby swoich członków i lokalnych społeczności, często realizując zadania, z których ani państwo ani inne podmioty gospodarcze nie wywiązują się w stopniu wystarczającym³¹. Społeczny wymiar działalności banków spółdzielczych dotyczy³²:

- społecznie użytecznych celów działalności banków spółdzielczych,
- relacji pomiędzy członkami a bankiem,
- podejścia do podziału nadwyżek finansowych.

²⁹ Zalcewicz A., *Bank lokalny. Studium prawne*. Warszawa: Difin, 2014, s. 53.

³⁰ Żółtkowski W., *Bank lokalny*, Warszawa: CeDeWu, 2011, s.64.

³¹ Dobosiewicz Z., *Wprowadzenie do finansów i bankowości*, Warszawa: PWN, 2007, s. 121.

³² Mroczkowski P., Cioban P., *Modele działalności banków spółdzielczych w Polsce* w: *Monitor Prawa Bankowego* nr 9, Warszawa: ISPB, 2014, s. 54.

Cele społeczne mogą być deklarowane i realizowane w odniesieniu do lokalnego środowiska (głównie terenu działania banku). Banki spółdzielcze w swoich deklaracjach najczęściej wskazują kwestie zaspokajania potrzeb członków i klientów w środowisku lokalnym, czasami również wsparcie potrzeb społeczności lokalnej³³. Polityka banków spółdzielczych sprzyja spójności społecznej, zwiększaniu zatrudnienia oraz stabilnemu rozwojowi³⁴.

Obecnie banki spółdzielcze stanowią najliczniejszą grupę banków działających w Polsce, a ich obecność na rynku trwa nieprzerwanie od ponad 160 lat. W okresie tym zarówno same banki, jak i ich działalność podlegały przeobrażeniom, które determinowane były przez warunki rynkowe i regulacje prawne. Prowadziły one działalność pod zaborami, w różnych warunkach prawnych i ekonomicznych. Po 1989 roku potrafiły dostosować się do warunków gospodarki rynkowej, ewoluowały i zmieniały się z małych podmiotów nastawionych na obsługę własnych członków w banki o uniwersalnym charakterze, coraz częściej wykraczając swoją działalnością poza obszar lokalny. Przy czym należy zwrócić uwagę na bardzo duże zróżnicowanie banków spółdzielczych co do wielkości, zakresu świadczonych usług, obszaru funkcjonowania, oczekiwań otoczenia, a także celów i aspiracji zarządzających nimi. Są wśród nich banki o charakterze banków uniwersalnych maksymalizujących własne korzyści finansowe, które odeszły od tradycyjnej misji spółdzielczej, oddalając się tym samym od cech przedsiębiorstwa społecznego, ale są też i takie, które pozostały w mniejszym lub większym zakresie wierne zasadom spółdzielczym.

5. Charakterystyka Banku Spółdzielczego w Koronowie

Załącznikiem Banku Spółdzielczego w Koronowie była spółdzielnia pod nazwą "Towarzystwo kredytowe dla Koronowa i okolic" założone 13 marca 1869 roku przez kilkunastu obywateli wiejskich. Powstały na jej bazie w 1892 roku Bank Ludowy określił zasady prowadzenia działalności dotyczące:

- pierwszeństwa celów indywidualnych i społecznych ponad zyskiem;
- przeznaczania wypracowanego zysku do realizacji celów stabilnego rozwoju i realizacji usług dla członków;
- połączenia potrzeb członków i potrzeb ogólnych;
- obrony i realizacji wartości solidarności i odpowiedzialności;

³³ Golec M., *Lokalność działalności banków spółdzielczych w Polsce*, W: *Wybrane historyczne i współczesne aspekty rozwoju banków spółdzielczych w Polsce*, Włocławek: WSHE we Włocławku, 2012, s.67.

³⁴ Strzelecki A., *Aspekty etyczne działalności banków spółdzielczych*, W: *Perspektywy rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce*, Włocławek: Wydaw. WSHE we Włocławku, 2008, s.110 oraz Stefański M., *Znaczenie banków spółdzielczych w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacji*, W: *Wybrane historyczne i współczesne aspekty rozwoju banków spółdzielczych w Polsce*, Włocławek: WSHE we Włocławku, 2012, s. 122.

- autonomicznego zarządzania i niezależności od władz administracyjnych.

Według tych zasad prowadził działalność do II wojny światowej. Reaktywacja działalności banku nastąpiła w październiku 1945 roku. W latach 1991-1993 doszło do restrukturyzacji sektora banków spółdzielczych, a rosnąca konkurencja ze strony banków komercyjnych nie pozostała bez wpływu na organizację i działalność Banku Spółdzielczego w Koronowie. Rozpoczął się proces integracji funkcjonujących w okolicy banków spółdzielczych wokół Banku Spółdzielczego w Koronowie i tym samym bank wykroczył z działalnością poza obszar gminy, a następnie powiatu³⁵. Stał się częścią Spółdzielczej Grupy Bankowej w Poznaniu tworzonej obecnie przez ponad 200 banków spółdzielczych i SGB-Bank S.A., stanowiąc sieć ponad 1.800 placówek na terenie całego kraju³⁶.

Wizją banku jest bycie liderem na rynku usług finansowych, zachowując wartości godne przyjaznej instytucji finansowej. Natomiast misją - świadczenie w sposób profesjonalny, kompleksowy i bezpieczny usług finansowych na rynku lokalnym w sposób zapewniający zaspokojenie potrzeb członków, klientów detalicznych, rolników, małych i średnich przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego, zamieszkujących, prowadzących działalność lub mających siedzibę na terenie działania banku, jak również podejmowanie i wspieranie inicjatyw mających na celu rozwój środowiska i społeczności lokalnych³⁷. Jednym z ważniejszych elementów polityki banku jest utrzymywanie relacji z przedstawicielami lokalnych władz oraz z sąsiednimi bankami spółdzielczymi, co przyczynia się to do poprawy komunikacji i przepływu informacji, które pośrednio wpływają na funkcjonowanie banku.

Głównym profilem działalności Banku Spółdzielczego w Koronowie jest obsługa małych i średnich przedsiębiorstw, gospodarstw rolnych, klientów indywidualnych oraz jednostek samorządu terytorialnego. Obsługę klientów prowadzi przez centralę banku z siedzibą w Koronowie, 9 oddziałów (usytuowanych w: Bydgoszczy, Brusach, Cekcynie, Gostycynie, Kamieniu Krajeńskim, Koronowie, Lubiewie, Mroczy i Śliwicach), 2 filie (usytuowane w Koronowie i Cekcynie), a także za pośrednictwem Centrum Usług Internetowych (CUI) w ramach outsourcingu.

Bardzo ważne dla banku są samorządy terytorialne - nie tylko w związku z potencjalnymi dochodami z ewentualnych transakcji kredytowych, co oczekiwanych korzyści pochodzących ze sfery depozytowej. Dołącza do tego

---

³⁵ Zgodnie ze statutem bank działa na terenie 17 powiatów: bydgoskiego, nakielskiego, sępoleńskiego, tucholskiego, chojnickiego, świeckiego, inowrocławskiego, człuchowskiego, złotowskiego, bytowskiego, kościerskiego, chełmińskiego, toruńskiego, żnińskiego, starogardzkiego, pilskiego, wągrowieckiego oraz miasta Bydgoszcz będącego na prawach powiatu.

³⁶ Bank zrzeszający SGB SA, [dostęp 10 stycznia 2016]. Dostępny w World Wide Web: http://www.sgbbank.com.pl/o_banku

³⁷ Misja i wizja Banku Spółdzielczego w Koronowie[online] [dostęp 10 stycznia 2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bskoronowo.com.pl/o-nas,47.html>

również obsługa rachunków jednostek samorządowych. Nie bez znaczenia jest możliwość wykorzystania lokalnych i regionalnych wpływów samorządów terytorialnych dla finansowania rozwoju lokalnych firm. Są to partnerzy najczęściej bardzo stabilni, przewidywalni i mający wieloletnie programy rozwojowe.

Bank podejmuje starania związane z kształtowaniem właściwych relacji i efektywnej komunikacji między pracownikami, którzy są członkami lokalnych społeczności. Okresowe nieformalne spotkania, organizacja imprez okolicznościowych i wyjazdów integracyjnych mają na celu zintegrowanie załogi wokół wspólnych interesów i dobra banku. Pracownicy mogą korzystać ze świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych poprzez zapomogi, zasiłki okresowe i pożyczki na cele mieszkaniowe. Bank wspiera rodziny pracowników poprzez świadczenie z okazji urodzenia dziecka, paczki z okazji świąt Bożego Narodzenia, w tym zależne od wynagrodzenia świadczenia rekreacyjne i świąteczne.

Bank wśród działań promocyjnych stosuje np. reklamy w lokalnych rozgłośniach radiowych oraz telewizji, promując tym samym media lokalne. Bierze również udział w wielu imprezach jako sponsor, umieszczając jednocześnie billboardy ze swoim logo lub stawiając stanowisko informacyjne. W ramach działań podejmowanych na rzecz wspólnoty lokalnej Bank Spółdzielczy w Koronowie współfinansuje organizację imprez o charakterze kulturalnym, sportowym oraz oświatowym, prowadzi edukację o tematyce bankowej, finansowej, inwestycyjnej oraz oszczędnościowej dla szkół, w tym organizuje konkursy w ramach SKO (Szkolna Kasa Oszczędności), a ponadto angażuje się w promocję lokalnej twórczości i działalności artystycznej.

Cele społeczne są bardzo ważne dla banku, jednak nie mniej niż finansowe, które umożliwiają tak duże społeczne zaangażowanie banku. Celem banku jest osiągnięcie takich wyników, które pozwolą w dalszym ciągu realizować wizję stabilnego i zrównoważonego jego rozwoju. W przypadku kosztów bank stara się trzymać ścisłą dyscyplinę, aby dynamika skali działania była większa niż wzrost kosztów. W dłuższej perspektywie trudne do pogodzenia są wysokie koszty działania w połączeniu z kurczącymi się marżami bankowymi oraz niskimi stopami procentowymi. Bank koncentruje się na działalności kredytowej, której głównym źródłem finansowania pozostają depozyty klientów. W zakresie pozostałej działalności handlowej, Bank Spółdzielczy w Komorowie skupia się na dostosowywaniu do profilu klienta produktów parabankowych i ich sprzedaży, w szczególności produktów ubezpieczeniowych. Bank chce pozyskać nowych klientów, oraz skłaniać ich do coraz szerszej współpracy. Szczególny nacisk kładzie zamierza na budowanie długoterminowych relacji z klientem, akcentując przy tym znaczenie młodego pokolenia. A to wymaga nakładów na rozwój umiejętności kadry – zapewnienie kadry profesjonalnej, kreatywnej, otwartej na zmiany i zdolnej realizować strategię.

Bank Spółdzielczy w Koronowie ma 100% polski kapitał, działa lokalnie, zatem zdeponowane przez klientów pieniądze służą kredytowaniu projek-

tów, ludności oraz inicjatyw na rynku lokalnym. Prezes i pracownicy banku są „sąsiadami”, znają dobrze swych klientów, wiedzą o nich więcej, niż wynika to z dokumentacji bankowej. Proces decyzyjny jest mniej skomplikowany i dzięki temu szybszy, a usługi dobrane pod indywidualne potrzeby lokalnych mieszkańców. Bank działa na ograniczonym obszarze geograficznym, co pozwala na bezpośredni kontakt z udziałowcami i klientami. Dzięki temu obniżają się dodatkowo koszty operacyjne i zwiększa bezpieczeństwo banku. Pozwala to także uniknąć konkurencji między bankami tej samej grupy na rynku. Również praca w banku spółdzielczym jest postrzegana jako bardziej stabilna, dotyczy to także okresów spowolnienia gospodarczego. Sami zaś pracownicy banku są członkami lokalnych społeczności.

6. Ocena Banku Spółdzielczego w Koronowie pod kątem spełniania kryteriów przedsiębiorstwa społecznego

Zestawienie cech przedsiębiorstwa społecznego z wartościami i zasadami funkcjonowania Banku Spółdzielczego w Koronowie wskazuje na wiele podobieństw między nimi (Tabela 1). Bank prowadzi ciągłą działalność w zakresie świadczenia usług finansowych, podejmując tym samym ryzyko związane z tą działalnością. Wątpliwości też nie budzi oddolna inicjatywa jego utworzenia, jak i moc decyzyjna nie oparta na własności kapitału. W spółdzielniach istnieje bowiem zasada „jeden członek jeden głos”. Bez względu na wielkość posiadanego udziału. Trudno też jednoznacznie uznać, że głównym celem banku jest służenie wspólnocie, gdyż - prowadząc działalność gospodarczą, która wymaga licencji - bank zmuszony jest przede wszystkim spełniać wymogi regulatora. To samo dotyczy ograniczonej dystrybucji zysków, która warunkowana jest przede wszystkim przepisami zewnętrznymi dotyczącymi spełniania wymogów kapitałowych.

Tabela 1. Cechy przedsiębiorstwa społecznego charakteryzujące Bank Spółdzielczy w Koronowie

Cechy przedsiębiorstwa społecznego	Bank Spółdzielczy w Koronowie
Wymiar ekonomiczny	
Ciągła działalność w zakresie usług	+
Podejmowanie ryzyka ekonomicznego	+
Minimalny poziom zatrudnienia za wynagrodzeniem	-
Wymiar społeczny	
Wyraźnie określony cel służenia wspólnocie	-/+
Inicjatywa pochodząca od grupy obywateli	+
Ograniczona dystrybucja zysków	-/+

Wymiar zarządzania	
Wysoki stopień niezależności	-
Moc decyzyjna nie oparta na własności kapitału	+
Wspólnotowy charakter	-

Zródło: Opracowanie własne na podstawie: Beta EMES Network, <http://www.emes.net/about-us/focus-areas/social-enterprise>

Bank Spółdzielczy w Koronowie nie spełnia kilku cech przedsiębiorstwa społecznego. W wymiarze ekonomicznym jest to minimalny poziom zatrudnienia za wynagrodzeniem, co związane jest ze specyfiką działalności bankowej, która wyklucza np. wolontariat. Regulacje zewnętrzne ograniczają również stopień niezależności banku, a także nie pozostają bez wpływu na wspólnotowy charakter działalności banku. W zasadzie trudno wskazać na działania Banku Spółdzielczego w Koronowie, które w samym centrum uwagi miałyby wzmacnianie więzi społecznych. Wprawdzie bank podejmuje działania promocyjne i w zakresie społecznej odpowiedzialności biznesu, jednak skupia się głównie na zapewnieniu kontynuacji działalności oraz spełnianiu uregulowań zewnętrznych. Poza tym korzystanie z usług banku nie wymaga już od wielu lat bycia jego udziałowcem, co było wcześniej standardem. Tym samym rozluźnieniu uległy więzi z klientami banku - z lokalną społecznością. A celem działalności organizacji zaliczanych do sektora ekonomii społecznej, jest nie tylko sukces ekonomiczny, ale również wkład przekazywany w budowanie solidarności oraz spójności społecznej. Zatem rozluźnienie więzi temu nie sprzyja.

Dalszy rozwój Banku Spółdzielczego w Koronowie w kierunku podmiotu sektora ekonomii społecznej powinien opierać się przede wszystkim na działaniach, które zakorzenione są w społeczności lokalnej, nastawieniu na kwestie społeczne, aktywność lokalną i lokalny rynek. Oferowane przez niego usługi muszą odpowiadać potrzebom klientów we wspólnocie lokalnej, rozwijać przedsiębiorczość lokalną, służyć społeczności lokalnej oraz bazować na zatrudnieniu lokalnym.

7. Podsumowanie

Podstawowym celem przedsiębiorstwa społecznego jest służenie wspólnocie, specyficznej grupie osób oraz jednoczesne promowanie poczucia odpowiedzialności społecznej na szczeblu lokalnym. Bank Spółdzielczy w Koronowie powstał w wyniku oddolnej inicjatywy i współdziałania ludzi należących do społeczności lokalnej. Kilkunastu obywateli wiejskich założyło "Towarzystwo kredytowe dla Koronowa i okolic". Wówczas posiadało ono wszystkie cechy współczesnego przedsiębiorstwa społecznego tj. pierwszeństwa celów społecznych ponad zyskiem, autonomicznego zarządzania, przeznaczania wypracowanego zysku do realizacji celów stabilnego rozwoju i realizacji usług dla członków. Jednak od tego czasu wiele się zmieniło zarówno odnośnie do warunków

funkcjonowania banków spółdzielczych, jak i samej idei spółdzielczości, i tylko niektóre z tych cech pozostały aktualne do dnia dzisiejszego.

Literatura

1. Bochena A. (red.), *Ku pożytku dobra wspólnego: Historia pieniądza, finansów i bankowości spółdzielczej*, Bydgoszcz: Quixi Media, 2015, ISBN: 978-83-61840-68-8.
2. Dobosiewicz Z., *Wprowadzenie do finansów i bankowości*, Warszawa: PWN, 2007, ISBN: 978-83-01-15059-4.
3. Frączak P., Wygnański J., *Polski model ekonomii społecznej. Rekomendacja dla rozwoju*, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, 2008, ISBN: 83-85928-59-6.
4. Golec M., *Lokalność działalności banków spółdzielczych w Polsce, W: Wybrane historyczne i współczesne aspekty rozwoju banków spółdzielczych w Polsce*, Włocławek: WSHE we Włocławku, 2012, ISBN: 978-83-61609-57-5.
5. Grzybowska A., Ruszewski J., *Ekonomia społeczna w teorii i praktyce*, Suwałki: Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT, 2010, s.29-30, ISBN: 978-83-926465-9-4..
6. Hausner J., *Zarządzanie podmiotami ekonomii społecznej*, Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie 2013, s.9; Mizejewski C., *Polityka społeczna wobec sektora ekonomii społecznej*, [online] [dostęp: 10 października 2015], Dostępny w World Wide Web: <http://www.klon.org.pl/files/kuj-pom.ngo.pl/public/SES/biblioteka/autorskieMizejewskiPolitykaSpoleczna.pdf>.
7. Iwanicz-Drozdowska M., [i in.], *Bankowość- Instytucje, operacje, zarządzanie*, Warszawa: Poltext, 2013, ISBN: 978-83-7561-304-9.
8. Iwanicz-Drozdowska M., [i in.], *Bankowość zagadnienia podstawowe*, Warszawa: Poltext, 2010, ISBN: 978-83-7561-072-7..
9. Jaworski W.L., *Bank i system bankowy* W: Jaworski W.L., Zawadzka Z. (red.), *Bankowość- Podręcznik akademicki*, Warszawa: Poltext, wyd. II, 2008, ISBN: 978-83-8884-011-1.
10. Juraszek-Kopacz B., Piekut D., *Ekonomia społeczna i biznes- partnerstwo sukcesu*, Londyn: Small Business Service & Community Action Network, 2006, ISBN: 978-83-61411-04-8.
11. Koral J., *Centra Integracji Społecznej*, tom 2, *Podmioty ekonomii społecznej*, Warszawa: Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, 2008, s.3-4, ISBN: 83-85928-62-6.
12. Krzyszkowski J., *Diagnoza sytuacji sektora ekonomii społecznej w województwie łódzkim*. Łódź: Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi, 2011, [online] [dostęp: 16 października 2015], Dostępny w World Wide Web: <http://www.rcp-slodz.pl/admin/zdjecia/file/2014/2014-01-29-ZPS/Diagnoza%20sytuacji%20sektora%20ekonomii%20spo%C5%82ecznej.pdf> ,
13. Kulińska-Sadłocha E., Szambelańczyk J., *Lokalne instytucje kredytowe w koncepcji zrównoważonego rozwoju Polski w: Sektor finansowy. Stymulatory i zagrożenia rozwoju*, Pietraszkiewicz K., (red.), Warszawa: PTE, 2015, ISBN 978-83-65269-07-2.
14. Kwapisz-Krygel K., *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, Warszawa: LexisNexis, Wydanie: 3, 2014, 978-83-278-0573-7.

15. Leś E., (red.), *Gospodarka społeczna i przedsiębiorstwo społeczne*. Wprowadzenie do problematyki, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2008, ISBN: 978-83-235-0367-5.
16. Mroczkowski P., Cioban P., *Modele działalności banków spółdzielczych w Polsce* W: *Monitor Prawa Bankowego* nr 9, Warszawa: ISPB, 2014, , ISSN: 2081-9021.
17. Ofiarski Z., *Prawo bankowe*, Warszawa: Wolters Kluwer SA, Wydanie 4, 2011, ISBN: 978-83-264-1232-5.
18. Pacut A., *Kontynentalny model ekonomii społecznej*, W: *Wokół ekonomii społecznej*, Frączka M., Hausner J., Mazur S., Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie, 2012, ISBN: 978-83-89410-22-1.
19. Sanetra-Półgrabi S., *Instytucje ekonomii społecznej w warunkach kryzysu gospodarczego*, Kraków: *Przedsiębiorczość – Edukacja*, 2013, nr 9, ISSN: 2083-3296.
20. Stefański M., *Znaczenie banków spółdzielczych w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i innowacji*, W: *Wybrane historyczne i współczesne aspekty rozwoju banków spółdzielczych w Polsce*, Włocławek: WSHE we Włocławku, 2012, ISBN: 978-83-61609-57-5.
21. Strzelecki A., *Aspekty etyczne działalności banków spółdzielczych*, W: *Perspektywy rozwoju bankowości spółdzielczej w Polsce*, Włocławek: Wydaw. WSHE we Włocławku, 2008, ISBN: 978-83-61609-50-6.
22. Szopa B., *Teorie ekonomiczne a ekonomia społeczna*. W: Frączka M., Hausner J., Mazur S., *Wokół ekonomii społecznej*, Kraków: Małopolska Szkoła Administracji Publicznej UE w Krakowie, 2012, ISBN: 978-83-89410-22-1.
23. Wygnański K., *O ekonomii społecznej- podstawowe pojęcia, instytucje i kompetencje*, Szczecin: Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, 2009, ISBN: 978-83-9230122-1-3.
24. Wygnański K., *O ekonomii społecznej- podstawowe pojęcia, instytucje i kompetencje*, Szczecin: Stowarzyszenie Czas Przestrzeń Tożsamość, 2009, ISBN: 978-83-9230122-1-3.
25. Zalcewicz A., *Bank lokalny. Studium prawne*. Warszawa: Difin, 2014, ISBN:978-83-7930-172-0.
26. Zaleska M., *Bankowość bez tajemnic*, Warszawa: Difin, 2016, ISBN: 978-83-8085-158-0.
27. Żółtkowski W., *Bank lokalny*, Warszawa: CeDeWu, 2011, ISBN: 978-83-7556-372-6.

Akty prawne

1. *Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze*. Dz. U. 2016, poz. 21.
2. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych*. Dz. U. 2006, nr 94, poz. 651.
3. *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach*. Dz. U. 2016 poz.40.
4. *Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach*. Dz. U. 2015 poz. 1393.
5. *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe*. Dz. U. 2015, poz. 128

Inne źródła

1. <http://www.emes.net/about-us/focus-areas/social-enterprise>

2. http://www.sgbbank.com.pl/o_banku
3. Misja i wizja Banku Spółdzielczego w Koronowie[online] [dostęp 10 stycznia 2016]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bskoronowo.com.pl/o-nas,47.html>
4. Statut Banku Spółdzielczego w Koronowie